

Очерк на гръцката османистиката

Йоанис Теохаридис

Едва напоследък в Гърция започна да се използва терминът “османистика”, вместо който изключително се употребяваше терминът “туркология” и то с определено съдържание – обозначаване периода на османското владичество, и по-точно времето от завладяването на Константинопол от Османската империя до гръцкото въстание (1453-1821), тъй като тюрските племена, селджуките и образуването на османската държава съставлявали предмети на византийската история. От горното личи, че “туркологията”, се използваше в тесния смисъл на термина, а по-точно, за отбелязването на научните произведения за “туркокрадията”, т.е. турското владичество (вместо османско). А споменатите произведения били изключително основани върху гръцки или западни извори, докато османските били пренебрегвани.

В състоянието на османските архиви в Гърция се отразявало и нивото на конкретната специалност. Държавата, научните дружества и изобщо обществото не отделяли никакво внимание за събиране, запазване и обработване на османски извори, без които естествено не могат да бъдат осветлени важни въпроси от историята, като институциите, икономическите и социалните явления, данъчната система, съдоустройството и съдораздаването, съпротивителните движения и пр. Въпреки това, запазени са доста сбирки. Интересно е да се припомни, че от областите в които се разиграли вонните действия на гръцкото въстание и които се освободили веднага след него, не са спасени големи архиви, с изключение на някои манастирски и островни общински архиви, както и на частни сбирки. Достатъчен брой документи и дефтери произхождат от земите, които се присъединили към Гърция след Балканските войни, въпреки че мнозина били изгорени във вихъра на сраженията или били унищожени по време на междуособната война след Втората световна война. Както и да е, днес се запазват следните архиви:

Исторически Македонски Архив, със седалище Солун.
Исторически Критски Архив, със седалище град Ханя.
Турски Архив, със седалище град Ираклион, остров Крит.
Берски Архив, със седалище град Бер.
Кочански Исторически Архив, със седалище град Кочани.
Архив на остров Самос.

Значителен необработен османски материал има в Главните Държавни Архиви, Историческото и Етнографско Дружество, Националната Библиотека и Янинският Университет, докато неизвестен е техният брой в манастирите на Света Гора, Метеорите, островите Корфу, Левкада и пр. Разбира се, почти напълно неексплоатирани остават османските извори за Гърция в големите световни архиви, предимно тези на Башбаканлък Архиви в Цариград и на Ориенталския Отдел на Националната Библиотека “Св. св. Климент Охридски,,.

* * *

Би могло да се потвърди, че основателите на османистиката са византийските историци, специално тези от късната византийска история и по-определено Критобул, като в центъра на неговата хроника стои султан Мехмед II. Те обаче били предимно регистратори на времето си отколкото историци. Същото важи и за гърците, които по време на османското владичество изучавали различни теми, описвали съвременните им събития или се опитвали да опишат османски институции, използвайки османски източници. Следователно, въз основа на научните произведения, развитието на гръцката османистика може да се разграничи на три основни етапа – до Първата световна война, между двете световни войни и от Втората световна война до днес.

До Първата световна война

За този период трябва да се подчертае филологическата страна на темата. Активността на гърците през XIX в. в този сектор била нещо повече от

значителна. Публикациите на османско (турско) - гръцки речници, граматики и методи по изучаване на турския език се появили в началото на XIX в., станали интензивни в средата на века и в буквалния смисъл на думата изчезнали до средата на XXв., за да се появят отново и бедно през последните години. Център на тази издателска дейност бил Цариград и на второ място Смирна. Авторите на подобните трудове през XIX в. са били гърци, които или завършили образованието си в Турция или заемали високи постове, предимно преводни, в османските канцеларии. Те се обръщали към многобройните си сънародници, които по това време обитавали пределите на османската държава и които играели важна роля в икономиката на страната.

Доминиращ образ във филологическите начинания заема Й. Хлорос. В залеза на века той пуснал в обръщение изрядния си речник, един от най-значителните речници на световната библиография. Пълната му образователна подготовка, след като учил турска филология в Турция и покъсно служел като началник на службата отговаряща за отношенията между гръцката Патриаршия и османското правителство, общуването му с турски специалисти, както и използването на техните най-добри речници, са му дали възможността да напише един почти съвършен речник. Неговите познания по османотурския език били най-добре съчетани с познанията на османската канцеларска практика и характерните черти на османотурската дипломатика.

Вестернизацията и съответната кодификация на правната система и съдопроизводството на Османската империя не оставили безразлични гръцките ѝ поданици. И така, още в първите месеци на 1840 г. бил преведен на гръцкия език хатишерифът, докато в продължение били преведени и всички последвали законодателни актове и укази. Най-пълният и най-добрият превод на османското законодателство бил направен от Д. Николайдис, петте тома на който представляват основен извор за изследователите на реформаторската дейност на Османската империя.

С присъединяването на Тесалия и Арта (1881 г.) към гръцката държава се прибавили големи пространства и плодородни земи. Земевладението, което толкова много е развълнувало гръцкото общество след въстанието от 1821 г., се възвърнало на авансцената. Затова се наблюдава, че някои прибегвали до

османското право, за да обяснят облика на земевладелските отношения на тесалийските чифлици или за да осветлят други проблеми на земевладението и наследствеността, въпреки че подобна тематика не била неизвестна на гръцката историография. Чрез тези трудове, които по принцип имали практически характер и не възнамерявали да разрешат теоретични проблеми, възникнали забележителни научни изследвания.

В периода до Първата световна война могат да бъдат изтъкнати още две тенденции в развитието на гръцката османистика. В първата се включват книгите по общата история на Османската империя, а към втората принадлежат публикациите на османските документи или изследвания, които се основават на тях.

Значителен факт трябва да се смята преводът на Историята на Османската империя на Хамер. Преводачът на Историята на Хамер бил любител, така че неговият превод не отговаря на научните изисквания. Показателно споменаваме, че начинът на транскрипцията на изворите, които Хамер описва във първия том на своята История, може да подведе читателя в погрешни знания. Същото важи и за много други исторически имена. Но и авторите на другите истории на Османската империя не са били специалисти. Написали лица и събития, без да използват османски извори. Следователно техните трудове нямат приносен характер. Все пак, преводачът на Хамер, К. Крокидас, дал възможността на гърците да се доберат до един забележителен труд, докато останалите направили нещо, което съвременната гръцка историография не се осмелила да направи, с изключение само на една книга.

Втората тенденция се характеризира с ползването на султански заповеди от изследователи на църковната история, предимно нейните привилегии и статута. Друг вид османски документи (хюджети) съдържа книгата на Д. Кампуруглу, който посветил своите усилия в изучаването на историята на Атина. Схващайки смисъла на османските документи, той доставил ценен материал, въпреки че дилетанството му се отразява и в публикацията на документите. Интерес представлява и една публикация за завладяването на Цариград от Османската империя, която не се обосновава на документи, а на наративен извор, по-специално на Евлия Челеби.

В навечерието на Балканските войни в Цариград била публикувана книгата на Геден, известна като „Официални турски документи“. За пръв път грък събрал и издал цяла книга с османски документи. Геден осъзнал, че един начин на съпротивление срещу опитите на младотурците да отменят привилегиите на Патриаршията било и използването на османските документи, с които да се доказва специфичното ѝ място в империята.

Бележитият гръцки византинолог Сп. Лампрос проучил една твърде интересна тема - използването на гръцкия език от официалните османски канцеларии. Към края на XIX в. публикувал оригинални османски документи, които били написани на гръцкия език и които се запазили във венецианските архиви. Като събрал повече материал, в началото на XX в. издал две статии с подобна тематика. Последните статии имат авангардно значение за османистиката, защото отворили път на едно широко поле за проучвания, което обаче не намерило продължители.

Между двете световни войни

Най-характерната черта на този период в сравнение с предишния е изчезването на важни научни опити във филологическата област. Многобройните, както бе отбелязано, издания на речници, специално в края на XIX в., били намалени до минимум, докато граматиките и методите по изучаване на турския език почти изчезнали. Причините непременно трябва да се потърсят в освобождаването и присъединяването към гръцката държава на много територии, в изстреблението и изкореняването на огромната част на гръцкото население на Османската империя, в съществуващите политически условия и в европейската ориентация на гръцката икономика. До известна степен повлияла и смяната на османската азбука с новотурската. В повечето от гореспоменатите причини се дължало и изоставянето на османското право, с което, за свои съображения, се занимавали официалните учреждения на държавата, само с едно изключение.

През този период били издадени две общи истории на Османската империя. Първата, на О. Миллер, била пусната в обръщение през 1914 г. с превод на Сп. Лампрос. Автор на втората бил Ел. Емануилидис.

Между двете Световни войни станал някакъв опит за употребяване на османските извори чрез научния исторически поглед. Въпреки това, в по-голямата част на тези начинания съвсем очевидна е липсата на специална подготовка в османистиката, където преобладавал емпиризмът и до голяма степен дилетанството.

Относно официалните османски документи имаме публикацията на една заповед на висш служител на Османската империя, на един брат за метрополита на Видин, на декрети за привилегии, на фермани и илями за земевладението и на друг оригинален материал, с най-многоброен този в книгата на Арабатзоглу. Най-значителен труд е книгата на Хр. Мавропулос. Той е превел 231 османски документа, предимно фермани, буюрулдии и хюджети, които съставляват ценен извор не само за историята на остров Хиос, а изобщо за гръцката. Но, въпреки че преводите на Мавропулос са отлични, по странен начин книгата му остава неизползвана от гръцката историография.

Изненада предизвиква публикацията на надписи, които по един или друг начин подпомагат историческите изследвания.

През периода между двете Световни войни се констатира и по-широко употребяване на османските наративни извори, с особено предпочитание към Евлия Челеби. Очевидно превеждането на Сеяхатнамето на английски от Хамер съдействало в това предпочитание.

Всред търсенията на епохата трябва да се отбележат и бедните библиографски бележки за така наречените караманлийските книги, т.е. книгите написани на турски с гръцката азбука.

От Втората световна война до днес

След Втората световна война османистиката в Гърция бележи количествено и качествено големи крачки напред. И то, поне до последните години, не защото държавата създава предпоставките на някакви краткосрочни или дългосрочни съответни програми, но защото належащи научни нужди подтикнали някои лица да се специализират в османистиката. Към средата на 1960 г. Ел. Захариаду, В. Димитриадис и П. Хидироглу

публикували първите си трудове, нивото на които доста красноречиво говори за разликата между специализиран и неспециализиран труд. Така че научните основи на османистиката в Гърция всъщност се положили през шестото десетилетие на XX в. Разбира се до нашите дни са ги последвали доста други, имената на които фигурират в списъка на произведенията в края на тази работа.

Филологическите проучвания относно османистиката не съществуват. Може само да се говори за някои статии за езикови влияния и заимствувания между гръцкия и турския, както и на някои речници, методи по изучаване на новотурския език и една граматика. Така че в това отношение постиженията на XIX в. остават все още недостижими. Същото важи и за написването на общи истории на Османската империя. Всъщност такъв опит няма, като се изключи една доста интересна двутомна книга на Н. Саррис за институциите и структурата на османското общество.

В областта на караманлийската продукция има многобройни и сериозни работи, било с публикуването на библиографии, било с обнародването на съответни документи и надписи. В тази област безспорното име е това на Е. Балта.

Една от най-характерните черти на периода след Втората световна война е големият интерес на гръцките османисти към публикации на османски извори или проучването на най-различни тематики въз основа предимно на непубликуван османски материал. Най-напред се умножили преводите на наративни извори. Особено предпочитание се появило пак към Евлия Челеби, тъй като се обнародвали многобройни статии за различните райони на Гърция въз основа на неговото Сеяхатнаме. За пръв път обект на гръцката османистика станали Ашик Пашазаде и Пири Рейс.

Относно османските документи се отличават два центъра - Солун и Крит. В Солун Й. Васравеллис поел инициативата за издаване на сиджилите на Бер и Солун. Подборът и преводът се възложили на четирима служители на преводаческия отдел на Министерството на правосъдието. Преди довършването на целия труд Вазравеллис използвал 42 документа от берските сиджили в книгата си за участието на македонците в

освободителните борби на гърците в периода 1796-1832 г. От този момент, 1940 г., до края на живота си той издавал или използвал материал от берските и солунските сиджили за своите проучвания. Всички те са за историята на Македония, чиито гръцкия характер се стремил да докаже чрез османските извори. Най-големият плод на продукцията му са трите тома със заглавие „Исторически македонски архиви“. Фактът, обаче, че преводачите са имали само езикова подготовка, се отразява и в труда. Негативните страни на преводите не би могъл да острани и редакторът на томове, Ваздравелис, понеже и той не е бил османист.

Вторият географски център от гледна точка на издаване османски документи е Крит, където се запазва голямо количество архивен материал, от който само този от град Ираклион е бил оползотворен. Там работил Н. Ставренидис, който систематично изучил Турския архив, публикувал няколко статии и, въз основа на кадийските сиджили, петтомната книга със заглавие „Преводи на исторически документи отнасящи се до историята на Крит“.

След Втората световна война и то в последните години се появили редица специализирани изследвания за османския период, предимно по икономическата, демографската и институционална история, земевладението, данъчната система, статута на Патриаршията и на православната църква изобщо, религиозните ордени и пр., докато били издадени и много документи. Трудно е обаче в ограниченото време да се отдели внимание на всички автори и на тяхната продукция. И без това, техните имена и заглавията на публикациите им фигурират в прибавения накрая библиографичен справочник.

Преди приключването на този очерк трябва да се споменат още две тенденции на гръцката османистика в нашето време. Първата се отнася до многобройни преводи на гръцки на важни и „класически“ трудове на световната османистика. Особен принос в това отношение представлява поредицата „Близкоизточни изследвания“, а втората до организиране от Университета на Крит на международни конференции с османска тематика.

Накрая ще припомня, че извън очерка остават преподаванията по османската история в гръцките университети, както и публикациите за

османското владичество в Гърция, които не се основават на първостепенен османски материал, а така също и на кипърската османистика, на които може да се посветят отделни проучвания.

Следва списък на публикациите на гръцката османистика.

ΓΡЪЦΚΑΤΑ ΟΣΜΑΝΙΣΤΙΚΑ – ΣΠΙΣ΢Κ ΝΑ ΠΥΒΛΙΚΑ΢ΙΙΤΕ

Βιβλιογραφία πο въпросα

E. Rossi, “Gli studi orientalistici in Grecia”, *Oriente Moderno* 21 (1941) 538-547.

I. Γ. Γιαννοπούλου, «Η εξέλιξι των τουρκολογικών σπουδών και η ανάγκη καλλιεργείας αυτών εν Ελλάδι», *Μνήμων* 1 (1971) 5-22.

Π. Χιδίρογλου, «Ελληνοτουρκικά Ελληνικα εν Τουρκία και τουρκικά εν Ελλάδι», *Αθηνά* 70 (1968) 259-272.

Π. Χιδίρογλου, Ελληνοτουρκικα Β΄ (Περδ της ανάγκης της παρ’ ημίν καλλιεργείας των τουρκικών σπουδών), *Μνημοσύνη* 2 (1968-1969) 303-308.

Π. Χιδίρογλου, «Βιβλιογραφική συμβολή εις την Ελληνικήν Τουρκολογίαν (1788-1975)», Κέντρον Επιστημονικών Ερευνών, *Επετηρίς* 8 (1975-1977) 253-267

I. Θεοχαρίδης, «Η ανάπτυξη των τουρκολογικών σπουδών στην Ελλάδα», *Δωδώνη* 17/1 (1988) 19-61.

E. Μπαλά, «Οι οθωμανικές σπουδέσ στεν Ελλάδα», *Τα Ιστορικά* 31 (1999) 455-460.

I. Theocharides-Th. Stavrides, “The Course of Ottoman Studies (An Overview)”, in: *The Turks*, Vol. 4, *Ottomans*, Editors: Hasan Celal Güzel-C. Cem Oúez-Osman Karatay, Yeni Türkiye Publications, Ankara 2003, pp. 714-719.

Юридически поглед

Γ. Π. Νάκου, *Ιστορία Ελληνικού Δικαίου. Συμβολή στο Δίκαιο του Τουρκοκρατούμενου Ελληνισμού. Τεύχος Β΄ Εξελικτικές διακυμάνσεις του οθωμανικού γαιοκτητικού συστήματος*, University Studio Press, Θεσσαλονίκη 1986, όπου και η σχετική ελληνική βιβλιογραφία.

XIX В. – ПЪРВА СВЕТОВНА ВОЙНА

Лингвистични

Α. Ζαχαρία, *Λεξικόν Τουρκικόν και Γραικικόν*, Βενετία 1804 (με οκτώ επανεκδόσεις μέχρι το 1885).

Δ. Αλεξανδρίδη, *Γραμματική Γραικο-Τουρκική*, Βιέννη 1812.

Κ. Αδοσίδη, *Στοιχεία της Οθωμανικής Γραμματικής*, Εν Κωνσταντινουπόλει 1860.

Στ. Δζιρά, *Διάλογοι Γαλλο-Τουρκο-Ελληνικοί*, Εν Κωνσταντινουπόλει 1869.

Α. Κωνσταντινίδη, *Θεωρητική και πρακτική μέθοδος προς εκμάθησιν της οθωμανικής γλώσσης*, Κωνσταντινούπολις-Παρίσι 1873.

Α. Κωνσταντινίδη, *Οθωμανική Γραμματική*, Εν Κωνσταντινουπόλει 1874.

Κ. Χαλαμπίδη, *Ανθολογία Οθωμανική*, Εν Κωνσταντινουπόλει 1875.

Α. Μάλιακα, *Λεξικόν Τουρκο-Ελληνικόν*, Εν Κωνσταντινουπόλει 1876.

Ι. Χλωρού, *Γραμματική της Οθωμανικής γλώσσης*, Εν Κωνσταντινουπόλει 1887, 19004.

Ι. Χλωρού, *Μέθοδος προς εκμάθησιν της Οθωμανικής Γλώσσης*, τ. Α'-Β', Εν Κωνσταντινουπόλει 1891-1893, 19003.

Α. Δοκτορίδη, *Στοιχειώδης Οθωμανική Γραμματική*, Εν Σμύρνη 1896.

Θ. Κτενά, *Λεξικόν Τουρκο-Ελληνικόν*, τ. Α'-Β', Εν Κωνσταντινουπόλει 1898.

Γ. Ν. Φούρτη, *Sözlük Türkceden Yunancaya*, *Λεξικόν Τουρκο-Ελληνικόν*, Εν Κωνσταντινουπόλει 1898.

Ι. Χλωρού, *Λεξικόν Τουρκο-Ελληνικόν*, τ. Α'-Β', Εν Κωνσταντινουπόλει 1899.

Реформи и кодификация на правната система

Μετάφρασις του Βασιλικού Ιερού Αυτογράφου, 1256 α. του Ρεπί-ελ-εβέλ, Εν Κωνσταντινουπόλει (3 Μαΐου 1840).

Α. Λεμονίδη, *Το εμπόριον της Τουρκίας*, Κωνσταντινούπολις 1849.

Εμπορικός Κώδιξ, Κωνσταντινούπολις 1850.

Δ. Β. Κασβίκη, *Εγχειρίδιον του εν ισχύϊ Οθωμανικού Δικαίου*, Αθήναι 1859.

Η νέα τελωνειακή διατίμησις του Οθωμανικού Κράτους, Μετάφρ. υπό Γ. Σ. Ο., Κωνσταντινούπολις 1860.

Κανονισμός αφορών τα περί ιδιοκτησίας ακινήτων κτημάτων των ξένων υπηκόων, Κωνσταντινούπολις 1868.

Κανονισμός περί τους ξένους, Αδριανούπολις 1869.

Μουσουλμανικόν Δίκαιον κατά τας πηγάς του. Συγγραφέν μεν Ρωσιστί υπό Ν. Ταρναούφ μεταφρασθέν δε εις την Γαλλικήν υπό Ν. Εσβαχ και μεταγλωττισθέν εις την Ελληνικήν υπό Ν. Σακοπούλου, τ. Α'-Β', Εν Σμύρνη 1871-1872.

Οθωμανικόν Σύνταγμα Δημοσιευθέν τη 7 Ζιλχιτζδέ 1923 (11/12 Δεκεμβρίου 1876).

Τρ. Ευαγγελίδη, *Οθωμανικοί Κώδικες*, Κωνσταντινούπολις 1889.

Δ. Νικολαΐδου, *Οθωμανικοί Κώδικες, ήτοι Συλλογή απάντων των Νόμων της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, Διαταγμάτων, Κανονισμών, Οδηγιών και Εγκυκλίων*, τ. Α'-Δ', Εν Κωνσταντινουπόλει 1889-1892.

Ν. Π. Ελευθεριάδη, *Μελέται Μουσουλμανικού Δικαίου, Οθωμανικής Νομοθεσίας και Δικαίων των εν Τουρκία Χριστιανών*, Μυτιλήνη 1912.

Земевладение и наследство

Δ. Α. Κουμουνδουράκη, *Οθωμανικός Κώδιξ (Κανονναμέ)*, Αθήναι 1863.

Δ. Α. Κουμουνδουράκη, *Συλλογή φετβάδων περί φθαρτών και αφθάρτων κτημάτων ως διετίθοντο και εν Ελλάδι επί Τουρκοκρατίας κατά το οθωμανικόν δίκαιον*, Αθήναι 1867.

Κ. Γ. Παπαγιαννοπούλου, *Κανονισμός ορίζων τας σχέσεις ιδιοκτητών και χωρικών των εν Θεσσαλία τσιφλικίων*, Λάρισα 1883.

Θ. Κτενά, *Αι αφιερώσεις ή τα βακούφια κατά το οθωμανικόν δίκαιον*, Αθήναι 1893.

Π. Β. Νικολαΐδη, *Μουσουλμανικόν Κληρονομικόν Δίκαιον Φεραΐξ*, Αθήναι 1904.

Δ. Τσοποτού, «Το σουλτανικόν φιρμάνιον και ο περιβόητος τουρκικός κανονισμός τών γεωργικών εν Θεσσαλία σχέσεων», *Παρνασσός, Επετηρίς* 10 (1906) 64-93.

Μ. Καραβοκυρού-Δ. Φύτου, *Οθωμανικός Κτηματικός Κώδιξ*, Κωνσταντινούπολις 1913.

Α. Παπαθανασίου, *Το οθωμανικόν μουναντζέλ των εν Θεσσαλία βακουφικών κτημάτων*, Βόλος 1913.

Δ. Τσοποτού, *Γη και γεωργοί της Θεσσαλίας κατά την Τουρκοκρατίαν*, Βόλος 1912.

Общи истории на Османската империя

Ι. Χάμμερ, *Ιστορία της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας*, Εξελληνισθείσα υπό Κωνσταντίνου Σ. Κροκιδά, τ. Α΄-Στ΄, Αθήνησι 1870-1874.

Μ. Α. Χαμουδοπούλου-Χρ. Χαμουδοπούλου, *Ιστορία της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας*, Α΄, Σμύρνη 1874.

Α. Ασθενίδη, *Επιτομή της ιστορίας του τουρκικού κράτους*, Κεφαλληνία 1878.

Τρ. Ευαγγελίδη, *Ιστορία της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας 1281-1894*, Αθήναι 1894.

Αμβροσίου, Μητροπολίτη Νεοκαισαρείας και Γαγγρών, *Ιστορία του Τουρκικού Κράτους*, τ. Α΄-Β΄, Κωνσταντινούπολις 1911.

Издаване или ползуване на османски документи и наративни ивори

Α. Φραντζή, *Επιτομή της ιστορίας της αναγεννηθείσης Ελλάδος*, τ. Α΄-Δ΄, Εν Αθήναις 1839-1841.

Π. Αργυροπούλου, *Δημοτική Διοίκησις εν Ελλάδι*, Εν Αθήναις 1859.

Γ. Κρέμου, *Φωκικά. Ιστορία της εν Φωκίδι Μονής του οσίου Λουκά*, Εν Αθήναις 1880.

Δ. Καμπούρογλου, *Μνημεία της ιστορίας των Αθηνών*, τ. Α΄-Γ΄, Εν Αθήναις 1889-1892.

Δ. Χαβιάρá, «Σουλτανικά φερμάνια περί των προνομίων της νήσου Σύμης και των λοιπών Νοτίων Σποράδων», *Δελτίον Ιστορικής και Εθνολογικής Εταιρείας της Ελλάδος* 6 (1902-1906) 321-350.

Α. Δ. Μόρτμαν, *Πολιορκία και άλωσις της Κωνσταντινού Πόλεως (Η άλωσις της Κωνσταντινού Πόλεως κατά τον Τούρκον ιστοριογράφον Εβλιά Τσελεμπί)*, Εν Κωνσταντινουπόλει 1909.

Μ. Ι. Γεδεών, *Αι φάσεις του παρ' ημίν εκκλησιαστικού ζητήματος και τα κατ' αυτό Επίσημα Τουρκικά Έγγραφα*, Εν Κωνσταντινουπόλει 1910.

Γ. Ι. Οικονομίδη, «Βεράτιον και φερμάνιον Μητροπόλεως Κρήτης», *Χριστιανική Κρήτη* 2/1 (1913) 109-120.

Γ. Ι. Οικονομίδη, «Φερμάνιον αυτοκρατορικών», *Χριστιανική Κρήτη* 2/2 (1914) 237-246.

Употреба на гръцкия език от османските канцеларии

Σπ. Λάμπρου, «Ελληνικά έγγραφα εν τω αρχείω Βενετίας, εν οίς και έγγραφα Τούρκων αρχόντων ελληνιστί μετά τινος παραδρομής περί του ονόματος του Μορέως», », *Δελτίον Ιστορικής και Εθνολογικής Εταιρείας της Ελλάδος* 4 (1892-1895) 634-652.

Σπ. Λάμπρου, «Η ελληνική ως επίσημος γλώσσα των σουλτάνων», *Νέος Ελληνομνήμων* 5 (1908) 39-78.

Σπ. Λάμπρου, «Ελληνικά δημόσια γράμματα γου σουλτάνου Βαγιαζίτ Β΄», *Νέος Ελληνομνήμων* 5 (1908) 155-189.

МЕЖДУ ДВЕТЕ СВЕТОВНИ ВОЙНИ

Лингвистични

Α. Α. Παπαδοπούλου, «Τα εκ της Ελληνικής δάνεια της Τουρκικής», *Αθηνά* 44 (1933) 3-27.

Β. Π. Μελιτοπούλου, *Λεξικόν Τουρκο-Ελληνικόν*, Κωνσταντινούπολις 1934.

Османско право

Οθωμανικοί Δικαστικοί Νόμοι, 3 τεύχ., *Αθήνα* 1915-1920.

Α. Ζ. Καλλικλή, *Το Οθωμανικόν Δίκαιον εν Ελλάδι*, Αθήναι 1931.

Ν. Π. Ελευθεριάδη, *Μελέται μουσουλμανικό δικαίου, οθωμανικής νομοθεσίας και δικαίων των εν Τουρκία χριστιανών*, Μυτιλήνη 1912.

Общи истории на Османската империя

Ο. Μίλλερ, *Η Τουρκία καταρρέουσα. Ιστορία της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας από του έτους 1801 μέχρι του 1913*, Κατά μετάφρασιν Σπυρ. Λάμπρου, Εν Αθήναις 1914.

Ε. Χ. Εμμανουηλίδη, *Τα τελευταία έτη της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας*, Αθήναι 1924.

Издаване или ползуване на османски документи и наративни ивори

Σπ. Λάμπρου, «Χασάν πασά μπουγιουρουλδίων», *Νέος Ελληνομνημών* 12 (1915) 450-455.

Μητροπολίτου Γενναδίου, «Το βεράτιον του μητροπολίτου Βιδίνης (Βιδινίου) Ιωσήφ», *Ορθοδοξία* 13 (1928) 169-175.

Κ. Άμαντου, «Η αναγνώρισις υπό των Μωαμεθανών θρησκευτικών και πολιτικών δικαιωμάτων των χριστιανών και ο ορισμός του Σινάν πασά», *Ηπειρωτικά Χρονικά* 5 (1930) 197-210.

Γ. Μ. Αραμπατζόγλου, *Φωτίειος Βιβλιοθήκη ήτοι επίσημα και ιδιωτικά έγγραφα και άλλα μνημεία σχετικά προς την ιστορίαν του Οικουμενικού Πατριαρχείου*, Α'-Β', Κωνσταντινούπολις 1933.

Κ. Άμαντου, «Σουλτανικός προνομιακός ορισμός», *Πρακτικά Ακαδημίας Αθηνών* 10 (1935) 44-54.

Δ. Τσοποτού, «Σουλτανικά διατάγματα (φερμάνια) καθ' ιεροδικαστική απόφασις (ιλάμιον) αφορώντα κτηματικές σχέσεις των χωρίων Πηλίου Ζαγοράς, Μακρυχάρης καθ' Αηγίου», *Θεσσαλικά Χρονικά* 2 (1931) 220-233.

Δ. Ξαναλάτου, «Ανέκδοτα έγγραφα της εν Δωρίδι ιεράς μονής Βαρνάκοβας», *Ελληνικά* 11 (1939) 13-66.

Αβρ. Παπάζογλου, «Σινάν ο αρχιτέκτων», *Επετηρίς Εταιρείας Βυζαντινών Σπουδών* 14 (1938) 443-460.

Αβρ. Παπάζογλου, «Δέκα έγγραφα του Οθωμανικού Αρχείου», *Ελληνικά* 11 (1939) 135-150.

Αβρ. Παπάζογλου, «Η Επτανησιακή Πολιτεία στα Αρχεία του Οθωμανικού κράτους», *Νέα Εστία* 25 (1939) 807-813.

Χρ. Μαυροπούλου, *Τουρκικά έγγραφα αφορώντα την ιστορίαν της Χίου*, Εν Αθήναις 1920.

Χρ. Μαυροπούλου, «Τουρκικά έγγραφα και επιγραφαί», *Χιακά Χρονικά* 6 (1925) 165-170.

Δ. Τζώρτζογλου, «Τα περί Αθηνών κεφάλαια του Εβλιά Τσελεμπί, *Ελληνικά* 4 (1931) 111-138.

Σ. Α. Χουδαρβέρδογλου-Θεοδότου, «Ο Εβλιά ανά τας ελληνικάς χώρας», *Ελληνικά* 4 (1931) 429-438.

Ι. Σπαθάρη, «Η Δυτική Θράκη κατά τον Εβλιά Τσελεμπί, Τούρκον περιηγητήν του XVII αιώνας», *Θρακικά* 4 (1933) 113-28, 5 (1934) 179-217.

Ι. Σπαθάρη, «Η Ανατολική Θράκη κατά τον Εβλιά Τσελεμπί, Τούρκον περιηγητήν του XVII αιώνας», *Θρακικά* 7 (1936) 153-176, 9 (1938) 23-36.

Ν. Μοσχόπουλου, «Η Ελλάς κατά τον Εβλιά Τσελεμπί. (Μια τουρκική περιγραφή της Ελλάδος κατά τον ΙΖ΄ αιώνα)», *Επετηρίς Εταιρείας Βυζαντινών Σπουδών* 14 (1938) 486-514, 15 (1939) 145-181, 16 (1940) 321-363.

Надписи

Χ. Μαυρόπουλου, «Τουρκικά έγγραφα και επιγραφαί», *Χιακά Χρονικά* 6 (1925) 165-170.

Ν. Βαφειδή, Το εν Διδυμοτείχω τέμενος Βαγιαζήτ Α΄ του Κεραυνού και αι επιγραφαί του», *Θρακικά* 10 (1938) 35-51.

Ν. Γιαννόπουλου, «Τουρκική επιγραφή Τζαμιού Αλμυρού», *Θεσσαλικά Χρονικά* 3 175-182.

Караманлийски

Σ. Α. Χουδαβερόγλου-Θεοδότου, «Η τουρκική ελληνική φιλολογία 1453-1924», *Επετηρίς Εταιρείας Βυζαντινών Σπουδών* 7 (1930) 299-307.

Ε. Π. Φωτιάδη, «Σύμμικτα τουρκόφωνα ελληνικά βιβλία», *Ελληνικά* 4 (1931) 493-495.

ОТ ВТОРАТА СВЕТОВНА ВОЙНА ДО ДНЕС

Лингвистични

Ε. Μπόγκα, «Τα εις την τουρκικήν, περσικήν και αραβικήν δάνεια της ελληνικής», *Αθηνά* 55 (1953) 67-113.

Ε. Μπόγκα, «Τουρκικές λέξεις σε παλαιότερα ελληνικά κείμενα», *Θεσσαλικά Χρονικά* 7-8 (1959) 148-220.

Κ. Κουκκίδη, «Λεξιλόγιον ελληνικών λεξεων παραγομένων εκ της τουρκικής», *Αρχεῖον του Θρακικού και Λαογραφικού Θησαυρού* 24 (1959) 281-312, 25 (1960) 121-290.

Α. Τεοφιλακτίδης, *Türkçe-Rumca Sözlük*, Istanbul 1960.

Μ. Δημητριάδη, *Λεξικόν Ελληνο-Τουρκικόν*, Ξάνθη 1962.

Ch. Symeonidis, *Lautlehre der Türkischen Lehnwörter im neugriechischen Dialekt des Pontos*, Thessaloniki 1972.

Λεωνίδας Καρατζάς-Faruk Tuncay, *Ελληνο Τουρκικό Λεξικό. Yunanca Türkçe Sözlük*, Αθήνα 1994.

Ε. Ζεγκίνης-Π. Χιδίρογλου, *Τουρκική Γραμματική (Türkçe Dilbilgisi)*, Θεσσαλονίκη 1995.

Ch. Symeonidis, “Türkisch-griechische phraseologische Isoglossen anhand von Bezeichnungen für menschliche Körperteile und Organe”, *Zeitschrift für Balkanologie* 33/1 (1997) 76-90.

Faruk Tuncay-Λεωνίδας Καρατζάς, *Τουρκο Ελληνικό Λεξικό. Türkçe Yunanca Sözlük*, Αθήνα 2000.

Ι. Α. Αλατζάς, *Διδακτική της τουρκικής γλώσσας (Τουρκική γλώσσα σε τέσσερεις κύκλους)*, Αθήνα 2000.

Καράμανλιϊσκι

Α. Ιορδάνογλου, “A Karamanlidic Funerary Inscription (1841) in Nicaea (Iznik) Museum”, *Balkan Studies* 19 (1978) 185-191.

Α. Ιορδάνογλου, «Το Φερτέκι Ικονίου (Κόνυα) και ένα ανέκδοτο Καράμανλήδικο έγγραφο (1837) για τα τυχερά παιχνίδια», *Δελτίο Κέντρου Μικρασιατικών Ερευνών* 2 (1980) 211-220.

Ε. Balta, “KARAMANLIDIKA: Bibliographie analytique d’ ouvrages en langue turque”, imprimés en caractères grecs (1584-1900): Additions *Δελτίο Κέντρου Μικρασιατικών Ερευνών* 2 (1980) 183-204.

Α. Ιορδάνογλου, «Καραμανλίδικες επιγραφές της Ιεράς Μονής Ζωοδόχου Βαλουκλή Κωνσταντινουπόλεως», *Βαλκανικά Σύμμεικτα* 1 (1981) 63-92.

Ε. Balta, *Karamanlidika. Additions (1584-1900). Bibliographie Analytique*, Athènes 1987.

Ε. Balta, *Karamanlidika. XXe siècle. Bibliographie Analytique*, Athènes 1987.

Ε. Μπαλά, «Τό καραμανλίδικο έντυπο», *Τα Ιστορικά* 9 (1988) 213-228.

Ε. Balta, *Karamanlidika. Nouvelles Additions et Cmléments*, I, Athènes 1997.

Ε. Γαβρήλ, «Οι πρόλογοι της καραμανλίδικης και της ελληνικής Περιγραφής του Κύκκου», Κέντρο Μελετών Ιεράς Μονής Κύκκου, *Επετηρίδα* 5 (2001) 375-402.

Общи истории на Османската империя

Δ. Κιτσίκη, *Ιστορία της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας 1280-1924*, Αθήνα 1988, 19963.

Ν. Σαρρής, *Οσμανική πραγματικότητα*, τ. I-II, Αθήνα 1990.

Α. Γ. Κ. Σαββίδης, *Δοκίμια οθωμανικής ιστορίας*, Αθήνα 2002.

Издаване на османски документи и наративни ивори

Н а р а т и в н и и з в о ρ и

Γ. Ι. Φουσάρα, «Τα Ευβοϊκά του Εβλιγιά Τσελεμπί», *Αρχείον Ευβοϊκών Μελετών* 6 (1940) 150-171.

Α. Πάλλη, *Σελίδες από τη ζωή της παλιάς γενιτσαρικής Τουρκίας κατά την περιγραφή του Τούρκου περιηγητή του 17ου αιώνα Εβλιά Τσελεμπί*, Αθήναι 1941, 1990².

Γ. Ι. Φουσάρα, *Τα Ευβοϊκά του Εβλιγιά Τσελεμπί*, Αθήνα 1959.

Χ. Ι. Σούλη, «Ταξίδι Τούρκου περιηγητού στεν Ήπειρο», *Ηπειρωτικά Γράμματα* 1 (1944) 162-166, 197-200, 246-252.

Κ. Μπίρη, «Τα Αττικά του Εβλιά Τσελεμπί», *Αθηναϊκά* 6 (1957) 3-19.

Κ. Μπίρη, *Τα Αττικά του Εβλιά Τσελεμπί, Αι Αθήναι και τα περίχωρά των κατά τον 17ον αιώνα*, Αθήναι 1959.

Ι. Γιαννόπουλου, «Η περιήγησις του Εβλιά Τσελεμπί ανά την Στερεάν Ελλάδα», *Επετηρίς Εταιρείας Στερεοελλαδικών Μελετών* 2 (1969) 139-198.

Γ. Μαυροχαλυβίδη-Θ. Κωστάκη, «Τε ταξίδι τοÛ Enliya ʒelebi τέξ Πελοποννήσου», Πελοποννησιακα 13 (1978-1979) 111-120, 14 (1981) 238-306.

Β. Δημητριάδη, *Η Κεντρική και Δυτική Μακεδονία κατά τον Εβλιγιά Τσελεμπί*, Θεσσαλονίκη 1973.

Ε. Ανδρεάδη, «Η περιγραφή της Κύπρου από τον Πιρί Ρέις», *Κυπριακαί Σπουδαί* 44 (1980) 107-112.

Piri Reis, *BAHRIYE “Κατακτητική ναυσιλοΐα στε Αιγαίο (1521)*, Εισαγωγή Π. Χιδίρογλου, Μετάφραση-Σχόλια Μ. Φαράντου, Αθήνα 1985.

Ελ. Α. Ζαχαριάδου, *Ιστορία και θρύλοι των παλαιών σουλτάνων (1300-1400)*, Αθήνα 1991.

Θ. Παλιούγκας, *Η Λάρισα στο Οδοιπορικό του περιηγητή Εβλιγιά Τσελεμπί-1668*, Λάρισα 1994.

Δ. Λούπης, *Εβλιά Τσελεμπί, Οδοιπορικό στην Ελλάδα 1669-1671. Πελοπόννησος-νησιά Ιονίου-Κρήτη-Κυκλάδες-νησιά νοτιοανατολικού Αιγαίου*, Αθήνα 1994.

Θ. Παλιούγκας, *Η Θεσσαλία στο Γεωγραφικό έργο του Χατζή Κάλφα-1648*, Λάρισα 1997.

Δ. Λούπης, *Ο Πιρί Ρέις (1456-1553) χαρτογραφεί το Αιγαίο. Η οθωμανική χαρτογραφία και η Λίμνη του Αιγαίου*, Αθήνα 1999.

Θ. Παλιούγκας, *Η Θεσσαλία στο Οδοιπορικό του περιηγητή Εβλιγιά Τσελεμπί (1668)*, Λάρισα 2001.

Μ. Ν. Μιχαήλ, «Η Κύπρος στο έργο του Οθωμανού χαρτογράφου Piri Reis», *Κέντρο Μελετών Ιεράς Μονής Κύκκου, Επετηρίδα* 5 (2001) 411-452.

Документи

Ι. Βασδραβέλλη, *Ιστορικών Αρχείων Βεροίας. Εκλογαί*, Θεσσαλονίκη 1943.

Ν. Σταυρινίδη, «Ανέκδοτα έγγραφα της Τουρκοκρατίας εν Κρήτη, ρυθμιστικά του φορολογικού συστήματος (απογραφή Ανατολ. Κρήτης του 1672)», *Κρητικά Χρονικά* 1 (1947) 84-122.

Ν. Σταυρινίδη, «Ανέκδοτα έγγραφα της Τουρκοκρατίας εν Κρήτη. Πέντε έγγραφα των πρώτων μετά την άλωσιν του Χάνδακος χρόνων. Έγγραφα των ετών 1684-1686», *Κρητικά Χρονικά* 2 (1948) 320-348).

I. Βασδραβέλλη, «Ιστορικά Αρχεία Μακεδονίας. Α΄ Αρχείον Ιεροδικείου Θεσσαλονίκης», *Μακεδονικά* 2 (1941-1952) 89-128.

I. Βασδραβέλλη, «Ανέκδοτον φερμάνιον της μονής Βλαττάδων», *Μακεδονικά* 4 (1960) 533-536.

I. Βασδραβέλλη, «Φερμάνιον διακανονισμού φορολογικών θεμάτων, προνομίων και άλλων τινών παρεμφερών ζητημάτων του Αγίου Όρους», *Μακεδονικά* 6 (1964-1965) 256-265.

I. Βασδραβέλλη, «Δύο ανέκδοτα τουρκικά έγγραφα προερχόμενα εκ των μονών του Αγίου Όρους Λαύρας και Βατοπεδίου», *Μακεδονικά* 12 (1972) 283-295.

I. Βασδραβέλλη, «Ανέκδοτα φερμάνια αφορώντα εις τα εν τη Χερσονήσω Κασσάνδρας και αλλαγού της Χαλκιδικής ευρισκόμενα μετόχια», *Μακεδονικά* 13 (1973) 274-315.

I. Βασδραβέλλη, *Ιστορικά Αρχεία Μακεδονίας: Α΄ Αρχείον Θεσσαλονίκης 1695-1886*, Θεσσαλονίκη 1952.

I. Βασδραβέλλη, *Ιστορικά Αρχεία Μακεδονίας: Α΄ Αρχείον Μονής Βλαττάδων 1446-1839*, Θεσσαλονίκη 1955.

B. Δημητριάδη, «Ένα φερμάνι για την ανέγερση της πρώτης εκκλησίας των Γενιτσών», *Μακεδονικά* 9 (1969) 324-335.

N. Σταυρινίδη, «Απογραφικοί πίνακες της Κρήτης», *Κρητικά Χρονικά* 22 (1970) 119-132.

N. Σταυρινίδη, *Μεταφράσεις ιστορικών εγγράφων αφορώντων εις την ιστορίαν της Κρήτης: Τόμος Α΄. Εγγραφα της περιόδου ετών 1657-1672 (Εγίρας 1067-1082)*, Ηράκλειον Κρήτης 1975.

N. Σταυρινίδη, *Μεταφράσεις ιστορικών εγγράφων αφορώντων εις την ιστορίαν της Κρήτης: Τόμος Β΄. Εγγραφα της περιόδου ετών 1672-1694 (Εγίρας 1083-1105)*, Ηράκλειον Κρήτης 1976.

N. Σταυρινίδη, *Μεταφράσεις ιστορικών εγγράφων αφορώντων εις την ιστορίαν της Κρήτης: Τόμος Γ΄. Εγγραφα της περιόδου ετών 1694-1715 (Εγίρας 1105-1127)*, Ηράκλειον Κρήτης 1978.

N. Σταυρινίδη, *Μεταφράσεις ιστορικών εγγράφων αφορώντων εις την ιστορίαν της Κρήτης: Τόμος Δ΄. Εγγραφα της περιόδου ετών 1715-1752 (Εγίρας 1127-1165)*, Ηράκλειον Κρήτης 1984.

Ν. Σταυρινίδη, *Μεταφράσεις ιστορικών εγγράφων αφορώντων εις την ιστορίαν της Κρήτης: Τόμος Α΄. Εγγραφα της περιόδου ετών 1752-1765 (Εγίρας 1165-1179)*, Ηράκλειον Κρήτης 1985.

G. Salakidies, *Sultansurkunden des Athos-Klosters Vatopedi aus der zeit Bayezid II. und Selim I.*, Thessaloniki 1995.

Εγγραφα Ιεροδικείου Ρεθύμνης 17ος-18ος αι. Οι μεταφράσεις του “Βήματος” Ρεθύμνης, Επιμέλεια Γιάννης Ζ. Παπιομούτογλου, Ρέθυμνο 1995.

Β. Δημητριάδης-Ε. Καραντζίκου-Π. Φωτεινού-Χρ. Χριστοδουλάρα, *Ο Κώδικας των θυσιών. Ονόματα και δημευμένες περιουσίες των Χριστιανών αγωνιστών της Ανατολικής Κρήτης κατά την Επανάσταση του 1821*, Επιμέλεια Βασίλης Δημητριάδης-Διονυσία Δασκάλου, Ηράκλειο 2003.

Ε. Καραντζίκου-Π. Φωτεινού, *Πρωτοδικείο Ηρακλείου, Τρίτος Κώδικας (1669-1673 και 1750-1767)*, Επιμέλεια Ελισάβετ Α. Ζαχαριάδου, Ηράκλειο 2003.

Проучвания

Α. Ν. Παπάζογλου, «Μωάμεθ Β΄ ο Πορθητής κατά τον Τούρκον ιστορικών Ασίκ πασά Ζαντέ», *Επετηρὶς Εταιρείας Βυζαντινῶν Σπουδῶν* 16 (1940) 211-246.

Ι. Βασδραβέλλη, *Οι Μακεδόνες εις τους αγώνες ανεξαρτησίας 1796-1832*, Θεσσαλονίκη 1940, 1950².

Γ. Γεωργιάδης-Αρνάκης, *Οι πρώτοι Οθωμανοί. Συμβολή εις το πρόβλημα της πτώσεως του Ελληνισμού της Μικράς Ασίας (1282-1337)*, Αθήναι 1947.

Ελ. Α. Ζαχαριάδου, «Συμβολή στην ιστορία του Νοτιοανατολικού Αιγαίου (με αφορμή τα Πατμιακά φιρμάνια των ετών 1454-1522)», *Σύμμεικτα* 1 (1966) 184-230.

P. Xidiroglou, *Das religiöse Leben auf Kreta nach Ewlija Celebi*, Bonn 1969.

Π. Χιδίρογλου, «Ιστορικά τινά του Ναϊμά δια τα μουσουλμανικά τεμμένα των Χανίων», *Κρητικά Χρονικά* 21 (1969) 243-252.

E. A. Zachariadou, “Early Ottoman Documents of the Prodromos Monastery (Serres)”, *Südost Forschungen* 28 (1969) 1-112.

E. A. Zachariadou, “The Conquest of Adrianople”, *Studi Veneziani* 22 (1970) 211-217.

I. Βασδραβέλλη, *Αρματολοί και Κλέφτες εις την Μακεδονίαν*, Β΄ έκδοσις, Θεσσαλονίκη 1970.

Π. Χιδίρογλου, «Αγιολατρεία και μοναχική ζωή των Τούρκων Μωαμεθανών εν Κρήτη», *Κρητικά Χρονικά* 22 (1970) 211-235.

E. A. Zachariadou, "Ottoman Documents from the Archives of Dionysiou (Mount Athos) 1495-1520", *Südost Forschungen* 30 (1971) 1-35.

J. Alexander, *Towards a History of Post-Byzantine Greece: The Ottoman Kanun- name for the Greek Lands, Circa 1600*, New York 1974.

I. Βασδραβέλλη, «Πληροφορίες περί Κρήτης προερχόμενες εκ των τουρκικών αρχείων Μακεδονίας», *Πρακτικά του Γ' Κρητολογικού Συνεδρίου* 3 (1975) 42-48.

B. Δημητριάδη, «Οι συνοικίες και οι δρόμοι των Γενιτσών κατά τα τέλη του 19ου αιώνα», *Μακεδονικά* 15 (1975) 160-170.

I. Αλεξανδρόπουλου, «Δύο οθωμανικά κατάστιχα του Μοριά (1460-1463) (ειδήσεις για το Nahiye της Αρκαδίας: πρόδρομη ανακοίνωση)», *Πρακτικά του Α' Συνεδρίου Μεσσηνιακών Σπουδών*, Εν Αθήναις 1978, σ. 398-407.

Σπ. Ασδραχάς, *Μηχανισμοί της αγροτικής οικονομίας στην τουρκοκρατία (ΙΕ'-ΙΣΤ' αιώνας)*, Αθήνα 1978.

B. Δημητριάδη, «Ο Kanunnâme και οι χριστιανοί κάτοικοι της Θεσσαλονίκης κατά την τουρκοκρατία», *Μακεδονικά* 19 (1979) 328-395.

I. Ιορδάνογλου, «Τρία έγγραφα για την εκκλησιαστική και εκπαιδευτική κατάσταση της Αδριανουπόλεως», *Θρακικά* 2 (1979) 287-306.

I. Ιορδάνογλου, «Ένας άγνωστος τουρκικός κώδικας για την καταστροφή της Χίου το 1822 (Πρόδρομη ανακοίνωση)», *Χιακά Χρονικά* 13 (1981) 64-73.

V. Demetriades, "Problems of Land-owning and Population in the area of Gazi Evrenos Bey's wakf", *Balkan Studies* 22 (1981) 43-57.

Σπ. Ασδραχάς, «Φορολογία και εκχρηματισμός στην οικονομία των βαλκανικών χωρών», *Μνήμων* 8 (1980-1982) 1-8.

E. A. Zachariadou, "Süleyman çelevi in Rumili and the Ottoman Chronicles", *Der Islam* 60 (1983) 268-269.

B. Δημητριάδη, *Τοπογραφία της Θεσσαλονίκης κατά την εποχή της Τουρκοκρατίας*, Θεσσαλονίκη 1983.

Ε. Μπαλτά, «Η Εύβοια στα τέλη του ΙΕ΄ αιώνα σύμφωνα με ένα οθωμανικό κατάστιχο του 1472», *Αντίχαρη, Αφιέρωμα στον Καθηγητή Σταμάτη Καρατζά*, Αθήνα 1984, σ. 315-327.

Ε. Μπαλτά, «Ενδείξεις για την κίνηση πληθυσμού και εισοδήματος. Το παράδειγμα της Εύβοιας στα τέλη του 15ου και αρχές του 16ου αι.», *Αρχείον Ευβοϊκών Μελετών* 26 (1984-1985) 291-352.

Ε. Α. Zachariadou, *Romania and the Turks (c. 1300-1500)*, Variorum Reprints, Lonson 1985.

Υ. Demetriades, “Some Observations on Ottoman-Turkish Documents (Hüccets)”, *Balkan Studies* 26 (1985) 25-39.

Σπ. Ασδραχάς, «Φορολογικές και περιοριστικές λειτουργίες των κοινοτήτων στην Τουρκοκρατία», *Τα Ιστορικά* 5 (1986) 45-62.

Ε. Μπαλτά, «Από τό φορολογικό τεκμήριο στην αγροτική οικονομία: οι καλλιέργειες στη Σαντορίνη τόν 18ο αιώνα», *Τα Ιστορικά* 6 (1986) 282-314.

Π. Κονόρτας, «Η ἀξέλιξη των “εκκλησιαστικών” βερατίων και το “Προνομιακόν Ζήτημα”. Η περίπτωση του νόθου βερατίου του Μητροπολίτη Λαρίσσης Λεοντίου», *Τα Ιστορικά* 9 (1988) 259-286.

Ε. Μπαλτά, «Οθωμανικά αρχεία στην Ελλάδα. Προοπτικές της έρευνας», *Μνήμων* 12 (1989) 241-252.

Ε. Balta, *L' Eubée a la fin du XVe siècle. `Economie et Population. Les Registres de l' année 1474*, Athènes 1989.

Σπ. Ι. Ασδραχάς, «Καλλιεργητικές μονάδες και πραγματικές καλλιέργειες στην Τουρκοκρατία», *Τα Ιστορικά* 14-15 (1991) 73-82.

Κ. Κωστής, «Κοινότητες, εκκλησία και μιλλέτ στίς “ελληνικές” περιοχές της οθωμανικής αυτοκρατορίας κατά την περίοδο των μεταρρυθμίσεων», *Μνήμων* 13 (1991) 57-76.

Δ. Θ. Σιάτρας, *Οι αγοραπωλησίες ακινήτων στην τουρκοκρατούμενη Ελλάδα*, Αθήνα 1992.

Ε. Μπαλτά, «Οι κανουνναμέδες του Μοριά», *Ιστωρ* 6 (1993) 49-58.

Μ. Τσικαλουδάκη, «Η αγορά στο Χάνδακα (1669-1765): οι συντεχνίες και ο καθορισμός των τιμών», *Τα Ιστορικά* 22 (1995) 49-84.

- Ν. Σαρρής, *Προεπαναστατική Ελλάδα και οσμανικό κράτος. Από το χειρόγραφο του Σουλεϊμάν Πενάχ εφέντη του Μοραΐτη, 1785*, Αθήνα 1993.
- Ε. Balta, *Les Vakıfs de Serrès et de sa Region*, Athènes 1995.
- Ε. Μπαλτά-Μ. Σπηλιωτοπούλου, «Εγγεια ιδιοκτησία και φορολογική απαίτηση στη Σαντορίνη τον 17ο αιώνα», *Μνήμων* 18 (1996) 37-54.
- Ελ. Α. Ζαχαριάδου, *Δέκα τουρκικά έγγραφα για την Μεγάλη Εκκλησία (1483-1567)*, Αθήνα 1996.
- Ε. Μπαλτά-Μ. Oguz, «Ο κανουνναμές του σαντζακίου του Ευρίπου (μέσα του 16ου αιώνα)», *Αρχείον Ευβοϊκών Μελετών* 32 (1996-1997) 251-258.
- Ε. Balta, *Problèmes et Approches de l'histoire ottomane. Un itinéraire scientifique de Kayseri à Egriboz*, Istanbul 1997.
- Β. Δημητριάδης, *Η Θεσσαλονίκη της Παρακμής. Η ελληνική κοινότητα της Θεσσαλονίκης κατά τη δεκαετία του 1830 με βάση ένα κατάστιχο απογραφής του πληθυσμού*, Ηράκλειο Κρήτης 1997.
- Π. Κονόρτας, *Οθωμανικές θεωρήσεις για το Οικουμενικό Πατριαρχείο*, Αθήνα 1998.
- Ε. Balta, *Peuple et Production. Pour une interprétation des sources ottomanes*, Istanbul 1999.
- Α. Αναστασόπουλος-Ε. Γκαρά, «Οθωμανικές αντιλήψεις περί εγκλήματος», *Μνήμων* 21 (1999) 37-54.
- Σπ. Ι. Ασδραχάς, «Οικογενειακά μορφώματα και τιμαριωτικές καταστιχώσεις», *Τα Ιστορικά* 30 (1999) 3-16.
- Π. Χιδίρογλου, *Συμβολή στην ελληνική Τουρκολογία, τ. Α'-Δ'*, Αθήνα-Θεσσαλονίκη 1990-2000.
- Δ. Δημητρόπουλος, «Το δικαίωμα προτίμησης στα νησιά του Αιγαίου: επιπτώσεις και προσαρμογές κατά τη διάρκεια της οθωμανικής περιόδου», *Τα Ιστορικά* 33 (2000) 205-228.
- Μ. Πύλια, «Η γαιοκτησία στην περιοχή της Τριπολιτσάς κατά την τουρκοκρατία», *Τα Ιστορικά* 33 (2000) 229-252.
- Ι. Μ. Μπακιρτζής, *Σκέψεις για την εφαρμογή των Οθωμανικών Μεταρρυθμίσεων του 19ου αιώνα*, Ξάνθη 2000.

Γ. Β. Νικολάου, «Οικισμοί, γαιοκτησία και φορολογία στην περιοχή Ναυπλίου κατά την ύστερη τουρκοκρατία», *Τα Ιστορικά* 34 (2001) 71-106.

Ι. Μ. Μπακιρτζής, «Δέκα αποφάσεις (İlâm) του Ιεροδικείου Ξάνθης», *Περί Θράκης* 1 (2001) 135-153.

Ι. Μ. Μπακιρτζής, *Μια υπόθεση στο Ιεροδικείο της Ξάνθης. Η εκκαθάριση των χρεών του υφασματέμπορου Στάθη Χασιρτζόγλου (1896)*, Ξάνθη 2002.

Σ. Ν. Λαΐου, *Η Σάμος κατά την οθωμανική περίοδο*, Θεσσαλονίκη 2002.

Ι. Ακτσόγλου, «Γυρίζοντας σελίδα από τον 19ο στον 20ο αι.: η Υποδιοίκηση της ύστερης Οσαμνικής περιόδου», *Πρακτικά Α΄ Διεθνούς Συνεδρίου Βαλκανικών Ιστορικών Σπουδών*, Καβάλα 2004, σ. 407-451.

Ντουριγιέ Γκοκτσέμπαγ, «Το χρονικό του Οθωμανού χρονογράφου Ασίκ-πασά-ζάντε και οι βυζαντινο-οθωμανικές σχέσεις», *Βυζαντινός Δόμος* 14 (2004-2005) 85-130.

Ε. Μπαλάτ, «Οι οθωμανικές πηγές στην ελληνική ιστοριογραφία», *Τα Ιστορικά* 22/43 (2005) 299-334.

Преводи

Ίδρυμα Μελετών Χερσονήσου του Αίμου, *Δελτίον Τουρκικής Βιβλιογραφίας*, Επιμελεία Β. Δημητριάδη, τ. 1-3, Θεσσαλονίκη 1967-1968.

Lord Kinross, *Οι Οθωμανικοί Χρόνοι. Η άνοδος και η πτώση της Τουρκικής Αυτοκρατορίας*, Μετάφραση-Έκδοση Σπύρου Ονησιφόρου, Λευκωσία 1980.

J. M. Landau, *Παντουρκισμός. Το Δόγμα του Τουρκικού Επεκτατισμού*, Μετάφραση Εύη Νάντσου, Αθήνα 1985.

Νικολάϊ Τόντοροφ, *Η βαλκανική πόλη 15ος-19ος αιώνας. Κοινωνικο οικονομική και δημογραφική ανάπτυξη*, Μετάφραση Έφη Αβδελά-Γεωργία Παπαγεωργίου, τ. Α΄-Β΄, Αθήνα 1986.

P. Wittek, *Η γένεση της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας*, Μετάφραση Ευαγγελία Μπαλάτ, Αθήνα 1988.

Β. Μουταφτσίεβα, *Αγροτικές σχέσεις στην Οθωμανική Αυτοκρατορία (15ος-16ος αι.)*, Μετάφραση Ουρανία Αστρινάκη-Ευαγγελία Μπαλάτ, Πρόλογος Ευαγγελία Μπαλάτ, Αθήνα 1990.

R. Mantran, *Η καθημερινή ζωή στην Κωνσταντινούπολη τον αιώνα του Σουλεϊμάν του Μεγαλοπρεπούς*, Μετάφραση Ι. Αγγέλου, Αθήνα 1991.

A. Γουίτκροφτ, *Οι Οθωμανοί*, Μετάφραση από τα αγγλικά: Χριστιάννα Σακελλαροπούλου, Αθήνα 1994.

G. Goodwin, *Οι Γενίτσαροι*, Μετάφραση Τρισεύγενη Παπαϊωάννου, Αθήνα 1994.

X. Ιναλτζίκ, *Η Οθωμανική Αυτοκρατορία. Η κλασική περίοδος 1300-1600*, Μετάφραση Μιχάλης Κοκολάκης, Αθήνα 1995.

S. Fagoqfi, *Κουλτούρα και καθημερινή ζωή στην Οθωμανική Αυτοκρατορία. Από τον Μεσαίωνα ως τις αρχές του 20ού αιώνα*, Μετάφραση Κατερίνα Παπακωνσταντίνου, Αθήνα 1995.

Σπ. Βρυώνη, *Η παρακμή του Μεσαιωνικού Ελληνισμού στη Μικρά Ασία και η διαδικασία εξισλαμισμού (11ος-15ος αιώνας)*, Αθήνα 1996.

Ibr. M. Kunt, *Οι υπηρέτες του σουλτάνου, Ο μετασχηματισμός της οθωμανικής επαρχιακής διακυβέρνησης 1550-1650*, Επιμέλεια-Μετάφραση-Σχολιασμός Στέφανος Παπαγεωργίου, Αθήνα 2001.

M. F. Kōrgülü, *Οι απαρχές της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας*, Επιμέλεια-Μετάφραση-Σχολιασμός Στέφανος Παπαγεωργίου, Αθήνα 2001.

B. Lewis, *Η ανάδυση της σύγχρονης Τουρκίας. Α' Τα στάδια της ανάδυσης*, Μετάφραση Π. Κωνσταντέας, Επιμέλεια-Μετάφραση-Σχολιασμός Στέφανος Παπαγεωργίου, Αθήνα 2001.

S. Deringil, *Η Καλά Προστατευόμενη Επικράτεια. Ιδεολογία και νομιμοποίηση της εξουσίας στην Οθωμανική Αυτοκρατορία (1876-1909)*, Επιμέλεια-Μετάφραση-Σχολιασμός Στέφανος Παπαγεωργίου, Αθήνα 2003.

H. W. Lowry, *Η φύση του πρώιμου οθωμανικού κράτους*, Επιμέλεια Μετάφραση-Σχολιασμός Στέφανος Παπαγεωργίου, Αθήνα 2004.

İlb. M. Ortaylı, *Ο πιο μακρύς αιώνας της αυτοκρατορίας. Ο οθωμανικός 19ος αιώνας. Η πορεία προς τον εκσυγχρονισμό*, Μετάφραση Κατερίνα Στάθη, Αθήνα 2004.

Jean-Paul Roux, *Η ιστορία των Τούρκων. 2.000 χρόνια από τον Ειρηνικό ως τη Μεσόγειο*, Μετάφραση Μαρία Σμυρνιώτη, Επιμέλεια κειμένου Βασιλική Αναστασοπούλου, Εκδόσεις Γκοβόστη, Αθήνα 1998.

Ottaviano Bon, *Το σαράϊ του σουλτάνου. Μια λεπτομερής περιγραφή της ζωής στην οθωμανική αυλή (από την έκδοση του 17ου αιώνα, του Τζον Ουίδερς*, Εισαγωγή και σχόλια από τον Γκόντφρι Γκουντγουίν, Μετάφραση Δέσπω Παπαρηγοράκη, Κέδρος, Αθήνα 2005.

Ζιγιά Γκιόκάλπ, *Αρχές τουρκισμού*, Μετάφραση Άρης Αμπατζής, Κούριερ Εκδοτική, Αθήνα 2005.

Caroline Finkel, *Οθωμανική Αυτοκρατορία 1300-1923*, Μετάφραση: Μιχάλης Δελέγκος, Εκδόσεις Διόπτρα, Αθήνα 2007.

Религиозни ордени

Βλ. Μιρμίρογλου, *Οι Δερβίσσαι*, Αθήνα 1940, 1989².

Σ. Α. Σολταρίδης, *Η ιστορία των Μουφτειών της Δυτικής Θράκης*, Αθήνα 1997.

Ε. Χ. Ζεγκίνη, *Ο Μπεκτασισμός στη Δ. Θράκη. Συμβολή στην ιστορία της διαδόσεως του μουσουλμανισμού στον ελλαδικό χώρο*, Θεσσαλονίκη 1998.

Ε. Χ. Ζεγκίνη, *Γενίτσαροι και Μπεκτασισμός*, Θεσσαλονίκη 2002.

Конференции - Актове

The Ottoman Emirate (1300-1389), Halcyon Days in Crete I, Edited by: Elizabeth Zachariadou, Foundation for Research & Technology-Hellas, Institute for Mediterranean Studies, Crete University Press, Rethymnon 1993.

The Via Egnatia under Ottoman Rule (1380-1669), Halcyon Days in Crete II, Edited by: Elizabeth Zachariadou, Foundation for Research & Technology-Hellas, Institute for Mediterranean Studies, Crete University Press, Rethymnon 1996.

Natural Disasters in the Ottoman Empire, Halcyon Days in Crete III, Edited by: Elizabeth Zachariadou, Foundation for Research & Technology-Hellas, Institute for Mediterranean Studies, Crete University Press, Rethymnon 1999.

The Kapudan Pasha. His Office and his Domain, Halcyon Days in Crete IV, Edited by: Elizabeth Zachariadou, Foundation for Research & Technology-Hellas, Institute for Mediterranean Studies, Crete University Press, Rethymnon 2002.

Ottoman Rule and the Balkans, 1760-1850. Conflict, Transformation, Adaptation, Edited by Antonis Anastasopoulos and Elias Kolovos, University of Crete, Department of History and Archaeology, Rethymno 2007.

Provincial Elites in the Ottoman Empire, Halcyon Days in Crete V, Edited by Antonis Anastasopoulos, Crete University Press, Rethymno 2005.